

פסוקים וכל - ואם לא
מאן: בן יוסף ודקא

ספר הקדוש שלם 8:23

ספר 2:1

הקשר לפרשה:

בהפטרות מסופר אודות האשה השונמית שאחרי שהציעה את בקשתה שתיפקד בזרע של קיימא הבטיח לה אלישע: "כעת חיה את חובקת בן", והוא דומה למה שכתוב בפרשתנו "שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך".

מלכים ב' 4:2

וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הִזֶּה כָּעֵת חַיָּה
אֲתִי (אֵת קְדִי) חֲבֻקֶת בֶּן וַתֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-תְּכַנֵּב בְּשִׁפְחָתְךָ:

מלכים ב' 4:3

וַיֹּאמֶר אֶל-אָבִיו רֹאשִׁי רֹאשִׁי וַיֹּאמֶר
אֶל-הַנָּעַר שְׂאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ:

מלכים ב' 4:4

כִּי וַתָּבֵא אֶל-אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶל-הָהָר וַתַּחֲזֹק בְּרַגְלָיו וַיֵּנֶשׁ
גִּיחִי לְהַדְפָּה וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים
הֲרַפָּה-לָּהּ כִּי-נִפְשָׁה מְרֵה-לָּהּ וַיהוָה
הָעֲלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי:

מלכים ב' 4:5

וַיֹּתְבֵא וַתִּפֹּל עַל-רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחֲו
אֶרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת-בָּנָהּ וַתִּצָּא: פ

מלכים ב' 4:6

לֵה וַיֵּשֶׁב
וַיֵּלֶךְ בְּבֵית אַחַת הַנָּה וְאַחַת הַנָּה וַיַּעַל
וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּזְוֹר הַנָּעַר עַד-שֶׁבַע
פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנָּעַר אֶת-עֵינָיו:

לכח מית. מאי סעמא מית. אלא בגין דאיהיב לה ולא לבזלה. ומאחר דנוקבא אחקשר ומאן דאתקשר בנוקבא מיתא אודמנת קסיה. מנא לן דלה אתיהיב דכתיב אח חובקת בן. תא חזי באברהם כתיב (בראשית יח) שוב אשוב אליך (א) ולא אליה אליך ודאי בך אחקשר ולא בנוקבא. מאן דאתי מסטרא דנוקבא מותא אקדים לרגליו. ותשל ותשכיבהו על סטת איש האלהים בגין דתמן חמת קדושה עלאה סכלא. ויאמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד. מכאן דהיא עקרא דביתא ולא עוד אלא דאיהי אולת אבתריה ולא בעלה.

וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו'. אמאי אלא דאשנא אלישע וידע דאתרא (ניא דאתחא הוא). דא הוא דגרים דאתקשר ביה השתא. וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו לקשרא ליה באתרא אתרא עלאת אתר דחיינ אשתכחו ביה ס' ולא יכיל לאפקרא ליה מאתר דאתקשר ביה בקדמיתא אלא אתער רוחא חדא מלעילא ואתקשר בהאי אתר ואתיב ליה נפשיה. דאי לאו הכי לא הוה קאים לעלמין.

מלכים ב' 4:7

והנה יצחק וחבוקק. הם מבחי' תרין רחין אלו הנו'. אבל שכחתי מה ששמעתי ממורי ז"ל בענין הזה. איזה מהם הוא יצחק. ואיזה מהם הוא חבוקק. ויש לי בזה ב' דרכים. והדרך הא' נלע"ד שהוא אמיתי. ואלו הם: הדרך הא' היא כי הנה נתבאר לעיל, שרוחא דנוקבא שניתן בדכורא. ונתעלה ונהפך לזכר. הוא יותר מעולה. מן רוחא דדכורא שניתן בנוקבא. וירד ממדרגתו ונעשה נקבה. והנה יצחק הוא המעולה שבהם. וז"ס (בראשית י"ח) והנה בן לשרה אשתך. כי זה הרוחא הוא הוי"ה דב"ן כנודע. והוא משרה אשתך שהיא הנקבה. וניתן לאברהם. ונעשה זכר כמוהו. ולזה לא אמר והנה בן ניתן לשרה אשתך. כי אדרבה היא נתנה בן זה לאברהם. ונעשה זכר. ולהיות כי הוא בחי' הבל הנשיקין דנוקבא. דרגא דמותא. לכן בהיותו בן לז"ו שנה כמנין הבי"ל. נגמר חיותו. ונגזר עליו העקידה. והיה מוכרח למות. אבל כיון שנהפך ונעשה זכר. שהוא עולם החיים. לכן לא מת לגמרי. אבל סרחה נשמתו ממנו. כשלקח אברהם את המאכלת לשוחטו. כמ"ש ז"ל (ח) וחזרה אח"כ נשמתו בתוכו כנודע.

מלכים ב' 4:8

סו. ויאמר למועד הזה כעת חיה את
חבוקת בן: הנה כתיב "אתי" וקרינן
"את", ודרשינן לתרווייהו. והיינו, שרמז
לה שני חיבוקין יהיה: האחד כאשר תלד
אותו, ועל זה קרינן "את". והשני, אחר-
כך ימות ויחזור ויתקיה אותו אלישע, ועל
זה קרינן "אתי". שהחבוק הזה יהיה אתי.
רוצה לומר בהצטרפות כוחי. ודוק.

11

ח'כ"ב

זרח ברעיה דאבוה הוא

12

ח'כ"ב

קסבר עובר ירך אמו הוא

13

מרכב ח'כ"ב ח'כ"ב ח'כ"ב

כו. ותבא אל איש האלהים אל ההר
ותחזק ברגליו: נראה לפרש טעם לזה
שהחזיקה ברגליו, להורות כי הבן אשר
יחיה ויתקיים בעולם, הוא אשר יתייחס
ויתקשר בזכר, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל
וכדלעיל: ברא כרעא דאבוהי. שמתייחס
לרגלי אביו. מהרש"א יכן אם יתייחס
לרגלי אמו בלבד שהיא נקבה, זה לא
יחיה ולא יתקיים, כי הנקבה היא דרגא
דמותא, ולכן אמרו (גיטין כג ע"ב): עובר
ירך אמו. כשהוא ירך אמו — הוא
בבחינת עובר, שאינו בגילוי המציאות
בגדר הנולדים ההולכים על רגליהם
בעולם. ולכן החזיקה ברגליו של אלישע
הנביא ע"ה, לרמוז לו כי בנה צריך עתה
לרגליו, שיהיה מתייחס לרגליו, שהוא
יהיה אביו מחדש, בהמשכת רוח חיים
שימשיך לו דוגמת האב, ויהיה נחשב
ברא כרעא דאבוהי לגבי אלישע הנביא
ע"ה, וכאשר היה. ולכן נתחכם אלישע
הנביא ע"ה, תחילה לשלח [את גיחזין]
במשענת שלו שהיא במקום רגלים, כי
נשען בה כמו רגליו, ולכן על ידה חשב
שתועיל ההמשכה. והיא לא חפצה בזה,
ואמרה: [וחי נפשיך אם אעזבך], כי צריך
לרגליך ממש, ויקם וילך אחריה ועשה
והצלית. ולכן, אחר אשר החייהו וקרא
לה שתשא אותו, אזי "ותבא ותפול על
רגליו" דייקא. ועיין בדברי רבינו ז"ל
ב"עץ חיים" (שער פרקי הצלם) בסוד
מאמר רבותינו ז"ל: ברא כרעא דאבוהי,
ובסוד חיוב הכן בכבוד אביו. ודוק
היטב.

14

ח'כ"ב ח'כ"ב ח'כ"ב

וחי הוא סוד פ"ב סימן ואלוין
אחיון והנה אביו של חבקוק לא גליף ויחיה ביה אלא אחס
ר"י אחיון טוקבין ונשמת פתחו ממש ובשגל אלישע הולך
להחזירם ולאגלסל ביה אמונה פנינה אלוהי כר"י של מין
טוקבין ואח"ך יחיה ביה פ"ב סימן דעורין כדי שחפיקים
ועיין באורא רנא בנף קל"ה ע"כ:

נקבה כמוה. ולהיותו משורש דכורא היה
זכר, אבל כיון שנהפך לנוקבא — דרגא
דמותא — לכן מת מיתה גמורה, ולא עוד
אלא שמת בשנה ראשונה שנולד, ולא
נתקיים י"ב חודש, ואז הוצרך אלישע
הנביא ע"ה, לחזור ולחדש בו עוד רוחא
עילאה מן הזכר, שהוא דרגא דחיי, ויצא
מפיו עוד הכל שני בסוד נשיקין, יותר
עליון, כמו שנאמר [מלכים ב ד, לד]:
"וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו". ואז
חי הולד ונתקיים. עד כאן לשונו, עיין
שם. נמצא, חבקוק בן השונמית הנזכר
היה מן בחינת הנשיקין מתחילתו
כשנזרע על-ידי אביו, וגם אחר-כך
כשחיה על-ידי אלישע גם כן המשיך לו
מן בחינת אורות הנשיקין. אלא
שמתחילה היה לו מצד רוחא דנוקבא
שהיא דרגא דמותא, ואחר-כך המשיך לו
אלישע הנביא ע"ה רוחא עילאה מצד
הזכר דרגא דחיי. ובוזה יוכן מה שצעק
ואמר לאביו "ראשי ראשי", כי אורות
הנשיקין הם בחלק הראש, ונקראו
"ראש", ונצנצה בו רוח-הקודש בעת
ההיא, ויקרא הקריאה הזאת לכפול
ה"ראש" פעמיים, להורות שהוא מן
בחינת הראש. אך שתי בחינות "ראש"
יש, ועתה צריך הוא לראש השני, שהוא
ההארה [שצריך] להמשיך לו אלישע
הנביא ע"ה אחר-כך. ולכן יש פסק בין
"ראשי, ראשי", כי הפסק הוא דוגמת
הוא"ו הרומז לחיים כנודע, כלומר, עתה
בראש האחרון יזכה לחיים.

ואביו אמר אל הנער "שאהו אל אמו",
כי עתה עדיין הוא בחלק אמו
שהוא חלק הנוקבא, שזה הוא בבחינת
עובר ירך אמו, ולא בבחינת ברא כרעיה
דאבוהי. וכאשר הביאוהו לאמו "וישב
על כרסיה עד הצהריים וימת", אמר
"וישב על כרסיה" דייקא, כי להיותו
עתה מתייחס לברכי דנוקבא לכן
"וימת", ולא כמו שאר בנים שהם חיים,
המתייחסים לברכי האב, כמו שאמרו
[מסדרם בחיבורי הראשונים, ובעירובין ע"ב
"יורש כרעיה דאבוה"] ברא כרעא דאבוהי.
אלא זה יתייחס לברכי האם, והיא גם
היא ברוח קדשה הבינה הענין. "ותעל
ותשכבהו על מטת איש האלהים", כדי
להמשיך לו רוחא מן הזכר, דרגא דחיי.

גם אמר "כעת חיה את חובקת בן", כי
נתנבא שהבן שלה יהיה מסטרא
דנוקבא, לכן לא נתקיים עד שאחר-כך
החייהו הוא בעצמו. וזהו שאמר "כעת חי
ה" — רוצה לומר, בחיות מן ה"א סטרא
דנוקבא — "את חובקת בן". ולכן גם
אצל שרה, שאמר לה [בראשית יח, י]:
"שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן
לשרה אשתך", שהוא חי ה', לזה פרחה
נשמתו בעקידה.

קעת חיה את חובקת בן ותאמר אל אדני
איש האלהים אל תכזב בשפתתך:
נראה לפרש בס"ד, הטעם דכתיב "אתי"
ביו"ד, וקרינן "את". מפני כי בנה היה
לו תחילה בלידתו נפש מסטרא דנוקבא,
ואחר-כך כשהחייהו אלישע המשיך לו
נפש מסטרא דדכורא ונתקיים. ולזה רמז
לה "את חובקת בן" — מסטרא דילך,
שהוא סטרא דנוקבא. אך אחר-כך יהיה
"אתי" — מסטרא דדכורא. והיא
כששמעה שאמר "את" שייחס אותו
אליה, חששה בזה ואמרה "אל תכזב
בשפתתך", רוצה לומר, אל תתן לי בן
שיפסק ממני, מאחר שתלית אותו
ב"שפתתך", שאמרת "את חובקת".

10
מרכב ח'כ"ב ח'כ"ב ח'כ"ב

יט. ויאמר אל אביו ראשי ראשי: נראה
לפרש, כי ניבא בזה ולא ידע מה
ניבא, כי אמרו רבותינו ז"ל [זוהר ח"ג דף
מד ע"ב] שאביו המשיך לו נפש מסטרא
דנוקבא, ולכן מת ולא נתקיים, וחזר
אלישע והמשיך לו מסטרא דדכורא
ונתקיים. ונמצא שהיה [לו] שני ראשים,
שהאב הוא הראש: תחילה אביו, ואחר-
כך אלישע הוא הראש שלו. וזהו "ראשי
ראשי", ויש פסק בינתיים, הרומז על
מיתתו באמצע. אך הואיל וחיה אחר-כך
מזו המיתה, לכן נעשה הפסק בינתיים
בצורת וא"ו, שהוא רומז לחיים כידוע.

ויאמר אל אביו ראשי ראשי ויאמר אל
הנער שאהו אל אמו: נראה לרמוז
בס"ד, על-פי מה שכתב רבינו זלה"ה
ב"שער הפסוקים" (פרשת וירא), כי
חבקוק היה מבחינת אורות הנשיקין,
והיה מן רוחא דדכורא בנוקבא, ונעשה

רבי יהודה אומר, כיון שהגיע

הקרב על צנארו, פָּרְחָה וְנִצָּאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל יִצְחָק. כִּינּוּ
שֶׁהַשְּׁמִיעַ קוֹלוֹ מִכֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּכִין וְאָמַר, אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ
אֶל הַנָּעַר (בְּרֵאשִׁית כב יב), חֲנֻךְ הַנָּפֶשׁ לְגוֹפּוֹ, וְהִתִּירוֹ וְעָמַד
עַל רַגְלָיו. וְנִצָּאָה (וי"א וידע) יִצְחָק תַּחֲתֵי הַמָּתִים מִן הַתּוֹרָה,
שֶׁכָּל הַמָּתִים עֲתִידִים לְהַחְיֹת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּתַח וְאָמַר,
בְּרוּךְ אַתָּה ה' מִחְיֵה הַמָּתִים.

27 אור חיים פקדון י"ב ח"י

שוב אשוב וגו'. טעם כפל 'שוב אשוב'. גם
אומרו תיבת 'והנה' יכוין לומר על דרך
אומרים ו"ל כשנולד יצחק לא היה ראוי
להוליד "כי בא מסטרא דנוקבא, ובמעשה
העקידה זכה לנפש הראויה להוליד, והוא
שרמזו במאמר המלאך 'שוב אשוב אליך כעת
חיה והנה בן לשרה' פירוש מסיטרא
דנוקבא, ודייק לומר 'והנה' פירוש המזדמן
קודם הוא גדר זה. ואמר 'אשוב' פירוש פעם
ב' 'שוב אליו, פירוש לבחינת אברהם שהוא
עלמא דדכורא, וזה היה בעקידה דכתיב²⁴
'ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים' וגו', והם
ב' פקידות, פקידה א' שיהיה בעולם יצחק,
ב' שתהיה לו נפש היוולדת, וטעם שעשה ה'
ככה לסיבת אומרו 'לו ישמעאל'²⁵, וכמו
שכתבתי שם ויש סודות.

עולם. יראו עינינו וישמח לבנו בכיאת
הגואל משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

19 שו"ת פתח כח"ל

יא "כל השירות שנאמרו בעולם
לשון נקבות לומר מה הנקבה
הזאת מתעברת ויולדת וחוזרת
ויולדת כך הן הצרות באות עליהן
והיו אומרים שירות כלשון נקבות,
לכך עמדו ככל ומדי וינן ואדום
ושעבוד את ישראל, אכל לעתיד
לבוא אין עוד צרות בו שנאמר
(ישעיה סה טז) כי נשכחו הצרות
הראשונות וקתיב (שם לה י) ששון
ושמחה ישיגו וגו', באותה שעה
אומרים שיר לשון זכר שנאמר
(תהלים צח א) שירו לה' שיר חדש.

20 פתח כח"ל

א

יְשִׁיר־מִשָּׁהּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה
הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאִמָּר אֲשִׁירָה
לַיהוָה כִּי־נָאֵה נָאֵה סוּם וְרָכְבוֹ רַמָּה בַּיָּם:

21 פתח כח"ל

א שירו ליהוה

שִׁיר חֲדָשׁ שִׁירוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ:

22 פתח כח"ל

ג יהוה איש מלחמה יהוה שמו:

23 פתח כח"ל

ה ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה

והוא יכוננה עליון:

24 פתח כח"ל

ד זכר

עֲשֵׂה לְנַפְלֹאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה:

25 פתח כח"ל

ז היפלא מיהוה דבר למועד

אשוב אליה כעת תיה ולשרה בן: